

**LIETUVOS BANKO
PRIEŽIŪROS TARNYBOS
FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL Y. Y. IR UAB „GENERAL FINANCING“ GINČO NAGRINĖJIMO**

2020 m. vasario 12 d. Nr. 242-65
Vilnius

Lietuvos bankas gavo Y. Y. (toliau – pareiškėja) kreipimąsi, kuriuo pareiškėja prašė išnagrinėti tarp jos ir UAB „General Financing“ (toliau – vartojimo kredito davėja) kilusį ginčą.

N u s t a t y t a:

2019 m. spalio 15 d. pareiškėjos mobiliuoju kvalifikuotu elektroniniu parašu buvo pasirašyta Vartojimo kredito sutartis Nr. (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Vartojimo kredito sutartis), pagal kurią vartojimo kredito davėja suteikė pareiškėjai 1 900 Eur vartojimo kreditą, pinigus pervesdama į pareiškėjos banko sąskaitą.

2019 m. spalio 25 d. pareiškėja kreipėsi į vartojimo kredito davėją su prašymu nutraukti Vartojimo kredito sutartį ir atidėti vartojimo kredito gražinimo terminą. Pareiškėja nurodė norėjusi sudaryti darbo sutartį pagal socialiniame tinkle *Facebook* rastą darbo skelbimą, kuriuo pasidalino asmuo, naudojantis J. B. vardu pavadintą paskyrą, tačiau buvusi apgauta, nes minėtas asmuo, paprašęs pareiškėjos asmens duomenų, kurie neva buvo reikalingi darbo sutarčiai sudaryti, juos gavęs – panaudojo ir, nurodęs tam tikru metu mobiliajame telefone įvesti elektroninio parašo atpažinimo kodą, sudarė Vartojimo kredito sutartį. Pareiškėjai buvo nurodyta, kad tariamo darbdavio partneris į pareiškėjos banko sąskaitą perves pinigus darbo priemonėms įsigyti, o šiuos pinigus J. B. nurodė pervesti darbo priemonių tiekėjui. Iš vartojimo kredito davėjos gautus 1 900 Eur pareiškėja pervadė į J. B. nurodyto trečiojo asmens G. Š. vardu atidarytą banko sąskaitą.

Tai, kad buvo apgauta, pareiškėja nurodė supratusi 2019 m. spalio 17 d., kai telefonu su ja susisiekė vartojimo kredito davėjos atstovė ir pasiteiravo, ar pareiškėja neėmė vartojimo kredito. Atstovė taip pat paaiškino, kad 1 900 Eur į pareiškėjos banko sąskaitą buvo pervesta Vartojimo kredito sutarties, pasirašytos elektroniniu parašu, pagrindu. Pareiškėja teigė, kad pokalbio metu jai taip pat buvo paaiškinta, kad į vartojimo kredito davėją kreipėsi kita moteris, kuri domėjosi, ar vartojimo kredito davėja bendradarbiauja su J. B. ir finansuoja darbo priemones, todėl, aiškindamasi galimus sukčiavimo atvejus, vartojimo kredito davėja tikrina pastaruoju metu vartojimo kreditus gavusius asmenis. Pareiškėja paaiškino, kad dėl įvykio kreipėsi į policiją: jos kreipimosi pagrindu Marijampolės apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Šakių rajono policijos komisariato reagavimo skyriuje 2019 m. spalio 18 d. buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. (*duomenys neskelbtini*) pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 182 straipsnio 1 dalį (sukčiavimas).

Prašyme teigiama, kad Vartojimo kredito sutartis neatitinka tikrosios pareiškėjos valios ir teisės aktų reikalavimų, be to, yra niekinė, nes prieštarauja imperatyviosioms įstatymo normoms (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.63 straipsnio 1 ir 6 dalys, 1.80 straipsnio 1 dalis). Toks sandoris negalioja dėl to, kad jame nėra esminio sandorio elemento – abiejų šalių valios siekiant tam tikrų teisinių padarinių. Šiuo atveju išreikšta valia nėra tikra ir neatitinka tikrųjų sandorio šalių ketinimų (Civilinio kodekso 1.86 straipsnis).

2019 m. spalio 30 d. vartojimo kredito davėja pateikė pareiškėjai atsakymą, jame paaiškino, kad Vartojimo kredito sutartis buvo pasirašyta galiojančiu elektroniniu parašu, todėl vartojimo kredito davėja negalėjo ir neturėjo pagrindo manyti, kad valią sudaryti Vartojimo kredito sutartį išreiškė ne pareiškėja. Be to, vartojimo kredito davėja nurodė, kad pati pareiškėja patvirtino pinigų gavimo jos banko sąskaitoje faktą, ir teigė, kad pareiškėjos

pozicija, kad sandoris yra niekinis, prieštarauja teisės aktams. Vartojimo kredito davėja nurodė netenkinsianti pareiškėjos prašymo ir pasiūlė per du mėnesius nuo šio atsakymo gavimo gražinti tik suteikto kredito sumą – 1 900 Eur. Taip pat informavo, kad skolos išieškojimo veiksmai, pareiškėjai nesutikus su pateiktu pasiūlymu, nebus stabdomi.

Pareiškėja su vartojimo kredito davėjos atsakymu nesutiko ir kreipėsi į Lietuvos banką su prašymu išnagrinėti kilusį ginčą ir rekomenduoti vartojimo kredito davėjai Vartojimo kredito sutartį laikyti niekine ir negaliojančia, t. y. nesukeliančia pareiškėjai jokių teisinių pasekmių. Pareiškėja savo reikalavimą grindė iš esmės analogiškais argumentais kaip ir 2019 m. spalio 25 d. prašyme. Papildomai nurodė, kad kreipimosi į Lietuvos banką metu ikiteisminis tyrimas buvo sujungtas su kitais analogiškais sukčiavimo atvejais, be to, jau yra nustatyti įtariamieji asmenys.

Vartojimo kredito davėja pateikė Lietuvos bankui atsiliepimą į pareiškėjos kreipimąsi, jame prašė pareiškėjos reikalavimą laikyti nepagrįstu ir jo netenkinti.

Atsiliepime vartojimo kredito davėja nurodė, kad 2019 m. spalio 15 d. į ją kreipėsi asmuo, kuris teiravosi, ar vartojimo kredito davėja bendradarbiauja su J. B. ir UAB „Kriva“. Asmuo informavo tretiesiems asmenims perdavęs mobiliojo elektroninio parašo pažinimo kodą, nes manė pasirašantis įdarbinimo dokumentus. Asmuo teigė buvęs informuotas, kad į savo banko sąskaitą iš vartojimo kredito davėjos gaus pinigų sumą, kurią turės pervesti tretiesiems asmenims. Prieš pervesdamas pinigus asmuo susiekė su vartojimo kredito davėja, jam buvo paaiškinta, kad su nurodytais asmenimis vartojimo kredito davėja nebendradarbiauja, todėl jis atsisakė vartojimo kredito sutarties ir tą pačią dieną gražino iš vartojimo kredito davėjos gautas lėšas. Sužinojusi apie minėtą atvejį, vartojimo kredito davėja teigė patikrinusi visas panašiu laikotarpiu nuotoliniu būdu sudarytas ir mobiliuoju elektroniniu parašu pasirašytas sutartis, dėl to susiekusi ir su pareiškėja. Pastaroji pokalbio metu patvirtino į savo banko sąskaitą iš vartojimo kredito davėjos gavusi 1 900 Eur ir juos pervedusi tretiesiems asmenims, todėl pareiškėjai buvo pasiūlyta kreiptis į policiją. Vartojimo kredito davėja taip pat nurodė perdavusi kompetentingoms institucijoms įtartinus ir abejonių keliančius duomenis, kurių pagrindu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. *(duomenys neskelbtini)*, ir paviėšinusi pranešimą apie tikrovės neatitinkančius darbo skelbimus.

Atsiliepime teigiama, kad pareiškėja neginčija aplinkybės, kad Vartojimo kredito sutartis buvo pasirašyta mobiliuoju parašu. Nors pareiškėja teigė, kad nežinojo ir negalėjo žinoti, jog įvesdama elektroninio parašo atpažinimo kodą mobiliajame telefone patvirtino jos vardu sudaromą Vartojimo kredito sutartį, tokie teiginiai, vartojimo kredito davėjos nuomone, nelaikytini pateisinamais ir nepanaikina pareiškėjos pareigos būti pakankamai atidžiai ir rūpestingai naudojantis mobiliuoju elektroniniu parašu ir tikrinti juo pasirašomų dokumentų tikrumo bei turinio. Vartojimo kredito davėja teigė nesutinkanti su pareiškėjos teiginiu, kad Vartojimo kredito sutartis sudaryta be jos valios, nes sutartis pasirašyta mobiliuoju elektroniniu parašu, parašo trūkumų nebuvo nustatyta, jis nėra nuginčytas, sutartis neprieštarauja imperatyviosioms įstatymų normoms. Vartojimo kredito davėja nurodė laikiusis Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatyme ir susijusiuose teisės aktuose nustatytą reikalavimų, patikrinusi vartojimo kredito gavėjo kreditingumą, uždavusi kontrolinius klausimus, į kuriuos pateikiami atsakymai buvo tikrinami nepriklausomuose šaltiniuose (gali būti prašoma nurodyti deklaruotą gyvenamąją vietą, nepilnamečių vaikų skaičių, šeiminę padėtį ar buvusios darbovietės informaciją), taip pat tinkamai įvykdžiusi visas pareigas pagal sudarytą Vartojimo kredito sutartį. Už tai, kaip pareiškėja disponuoja savo asmens duomenimis ir gautu vartojimo kreditu, vartojimo kredito davėja teigė nesanti atsakinga.

Vartojimo kredito davėja nesutiko ir su pareiškėjos teiginiais, kad Vartojimo kredito sutartis prieštarauja Civilinio kodekso 1.63 straipsnio 1 daliai ir turi būti pripažinta negaliojančia pagal 1.80 straipsnio 1 dalį. Atsiliepime teigiama, kad šalių sudaryta sutartis neturi nei formos, nei turinio trūkumų ir imperatyviosioms įstatymų normoms neprieštarauja. Anot vartojimo kredito davėjos, niekiniu sandoris gali būti laikomas tik tada, kai nustatyti įstatymuose įtvirtinti pagrindai. Remiantis Civilinio kodekso 1.91 straipsnio 1 dalimi, dėl apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo ar realaus grasinimo arba dėl vienos šalies atstovo piktaivališko susitarimo su antrąja šalimi sudarytas sandoris, taip pat sandoris, kurį asmuo dėl susidėjusių aplinkybių buvo priverstas sudaryti labai nenaudingomis sąlygomis, gali būti teismo tvarka pripažintas negaliojančiu pagal nukentėjusiojo ieškinį. Vartojimo kredito davėjos įsitikinimu, minėta nuostata suponuoja, kad tokie sandoriai, kurie galimai gali turėti valios trūkumų, savaime nelaikomi negaliojančiais, o gali būti tokiais pripažinti tik teismo

tvarka pagal nukentėjusiojo ieškinį.

Atsiliepime taip pat nurodoma, kad, pagal Civilinio kodekso 1.80 straipsnio 2 dalį ir 1.91 straipsnio 2 dalį, kai sandoris negalioja, viena jo šalis privalo gražinti kitai sandorio šaliai visa, ką yra gavusi pagal sandorį, t. y. taikoma restitucija. Pareiškėjai buvo pasiūlyta gražinti tik gautą vartojimo kredito sumą (1 900 Eur), tačiau ji su tuo nesutiko, todėl pažeidė bendruosius teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus. Vartojimo kredito davėja mano, kad, suteikdama pareiškėjai vartojimo kreditą, veikė pagal teisės aktų reikalavimus. Pareiškėja savo ruožtu nebuvo pakankamai atidi ir rūpestinga, savo valia perdavė asmens duomenis tretiesiems asmenims ir pati suvedė mobiliojo elektroninio parašo atpažinimo kodus ir vėliau kitiems asmenims pervadė gautas lėšas, kurių dabar nesutinka gražinti.

Vartojimo kredito davėja taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėja nurodė pareiškusi ieškinį dėl neturtinės žalos atlyginimo, taigi ji turi teisę reikšti reikalavimą atlyginti ir turtinę žalą. Vartojimo kredito davėja nurodė sudariusi Vartojimo kredito sutartį su pareiškėja, todėl, jeigu sutartis nėra pripažinta niekine ar negaliojančia, taip pat nėra apkaltinamojo nuosprendžio, kuriuo nusikalstamą veiką padarę asmenys būtų pripažinti kaltais, nėra pagrindo sutartį laikyti negaliojančia ir stabdyti pareiškėjos prievolių pagal ją vykdymą.

K o n s t a t u o j a m a :

Vadovaujantis Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Atsižvelgiant į ginčo šalių pateiktus duomenis, darytina išvada, kad ginčas tarp šalių kilo dėl vartojimo kredito davėjos reikalavimo vykdyti Vartojimo kredito sutartimi nustatytas teises ir pareigas pagrįstumo ir Civiliniame kodekse įtvirtintų sandorių negaliojimo pagrindų taikymo.

Pareiškėja mano, kad Vartojimo kredito sutartis turi būti pripažinta negaliojančia, nes sudaryta apgaulės būdu, nesant pareiškėjos valios, be to, ji prieštarauja imperatyviosioms teisės aktų nuostatoms. Vartojimo kredito davėja su pareiškėjos argumentais nesutinka ir teigia, kad ginčijama sutartis buvo sudaryta laikantis teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų, todėl laikyti jos negaliojančia nėra pagrindo.

Dėl apgaulės būdu sudaryto sandorio pripažinimo negaliojančiu

Bylos šalių pateikti duomenys leidžia manyti, kad ginčijama Vartojimo kredito sutartis galimai buvo sudaryta dėl trečiųjų asmenų, kurie imitavo darbuotojų ieškančius asmenis, veiksmų: pareiškėjai buvo sudarytas apgaulingas įspūdis, kad jos asmens duomenys ir mobilusis elektroninis parašas (jo įvedimas mobiliajame įrenginyje) yra reikalingas tvarkant darbo santykiams įforminti reikalingus dokumentus. Pati pareiškėja kreipėsi į Lietuvos banką patvirtino asmeniui, besinaudojančiam socialiniame tinkle *Facebook* J. B. vardu veikiančia paskyra, perdavusi savo asmens duomenis (vardą, pavardę, asmens kodą, asmens tapatybės kortelės numerį, banko sąskaitos numerį, gyvenamosios vietos adresą ir kt.), minėto trečiojo asmens prašymu užsisakiusi mobiliojo elektroninio parašo paslaugą ir, kai gavo užklausa, įvedusi elektroninio parašo atpažinimo kodą mobiliajame įrenginyje. To, kad pareiškėja galėjo būti apgauta trečiųjų asmenų, neginčija ir vartojimo kredito davėja. Šie duomenys leidžia teigti, kad pareiškėjos vardu su vartojimo kredito davėja sudaryta sutartis turi valios trūkumą ir buvo sudaryta dėl trečiųjų asmenų apgaulės.

Atsižvelgiant į nustatytas aplinkybes, pažymėtina, kad Civilinio kodekso 1.91 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nukentėjusiojo teisė ginčyti dėl apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo ar realaus grasinimo arba dėl vienos šalies atstovo piktavališko susitarimo su antrąja šalimi sudarytą sandorį, taip pat sandorį, kurį asmuo dėl susidėjusių aplinkybių buvo priverstas sudaryti labai nenaudingomis sąlygomis.

Vis dėlto to paties straipsnio 6 dalyje aiškiai ir nedviprasmiškai nurodyta, kad jeigu apgaulę, smurtą ar grasinimus panaudojo ne kita sandorio šalis (šiuo atveju – vartojimo kredito davėja), o trečiasis asmuo (šiuo atveju – J. B.), sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu tik tuo atveju, jei kita sandorio šalis žinojo arba turėjo žinoti šiuos faktus. Duomenų, suteikiančių Lietuvos bankui pagrindą tvirtinti, kad vartojimo kredito davėja žinojo,

kad Vartojimo kredito sutartis sudaroma trečiųjų asmenų, naudojantis apgaule iš pareiškėjos perimtais asmens duomenimis, byloje nėra.

Vartojimo kredito davėjos veiksmai sužinojus apie galimai pasinaudojant kitų asmenų duomenimis sudaromas sutartis kaip tik rodo, kad vartojimo kredito davėja, sužinojusi apie galimai apgaulės būdu sudaromas vartojimo kredito sutartis, dėjo pastangas, siekdama apie įtartinus atvejus informuoti kitus vartojimo kredito gavėjus (taip apie sudarytą Vartojimo kredito sutartį sužinojo ir pati pareiškėja).

Vartojimo kredito davėjos pateikti duomenys patvirtina, kad ginčijama sutartis buvo pasirašyta būtent pareiškėjai išduotu galiojančiu kvalifikuotu elektroniniu parašu, kuris, pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB, (toliau – Reglamentas) 3 straipsnio 12 dalį, apibrėžiamas kaip pažangusis elektroninis parašas, sukurtas naudojant kvalifikuotą elektroninio parašo kūrimo įtaisą ir patvirtintas kvalifikuotu elektroninio parašo sertifikatu ir kurio teisinė galia, vadovaujantis Reglamento 25 straipsnio 2 dalimi, yra lygiavertė rašytiniam parašui.

Be to, iš pateiktų duomenų matyti, kad paraišką gauti vartojimo kreditą vartojimo kredito davėjos interneto svetainėje pildęs ir kitus reikalingus veiksmus atlikęs asmuo pateikė teisingus atsakymus į sutarčiai patvirtinti pateiktus kontrolinius klausimus: nurodė, kiek pareiškėja turi nepilnamečių vaikų, kur dirba, kokia yra pareiškėjos šeiminė padėtis. Pati pareiškėja nurodė trečiajam asmeniui (J. B.) perdavusi asmens duomenis, kurie buvo panaudoti sudarant ginčijamą sutartį, tarp jų ir banko sąskaitos, į kurią pageidauja gauti tariamą atlyginimą, duomenis (į šią sąskaitą buvo pervestas vartojimo kreditas).

Byloje surinkti duomenys nesuponuoja pagrindo teigti, kad kita sutarties šalis (vartojimo kredito davėja) žinojo arba galėjo žinoti apie apgaule sudaromą sutartį. Atvirkščiai, iš bylos duomenų matyti, kad vartojimo kredito davėja neturėjo pagrindo abejoti pareiškėjos valia gauti vartojimo kredito kreditą. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad pripažinti ginčijamą sutartį negaliojančia pagal Civilinio kodekso 1.91 straipsnio 1 dalį nėra pagrindo.

Papildomai pažymėtina, kad apibendrinant ginčo šalių pateiktų duomenų visumą galima konstatuoti, jog pati pareiškėja, perduodama savo asmens duomenis ir suvedama mobiliojo elektroninio parašo atpažinimo kodą, elgėsi itin neapdairiai ir neatsargiai. Lietuvos teisėje didelis neatsargumas suprantamas kaip paprasčiausių atidumo ir rūpestingumo taisyklių nepaisymas.

Šiuo atveju teigtina, kad pareiškėja nesiėmė net minimalių saugumo priemonių ir nebuvo rūpestinga tiek, kiek akivaizdžiai buvo būtina esant nustatytoms aplinkybėms: 1) socialiniame tinkle *Facebook* nepažįstamam asmeniui, susikūrusiam paskyrą J. B. vardu, perdavė dalį savo asmens duomenų, kuriems Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktų pagrindu yra taikoma ypatinga apsauga; 2) nurodė nežinomam asmeniui savo asmens duomenis: asmens kodą, asmens tapatybės kortelės numerį, gyvenamosios vietos adresą, šeiminę padėtį, nepilnamečių vaikų skaičių, banko sąskaitos numerį, darbovietę ir kt.; 3) nepažįstamo asmens, kurio tapatybę įsitikinti pati pareiškėja neturėjo galimybes, nurodymu įvedė mobiliajame įrenginyje elektroninio kvalifikuoto parašo atpažinimo kodą; 4) iš vartojimo kredito davėjos į savo banko sąskaitą gavo 1 900 Eur ir, nepaisydama to, kad mokėjimo nurodymo langelyje *Mokėjimo paskirtis* buvo nurodyta, kad mokėjimas atliekamas pagal ginčijamą Vartojimo kredito sutartį (nurodyta jos data ir numeris), pervedė gautus pinigus tariamam darbo priemonių teikėjui.

Lietuvos banko vertinimu, pareiškėja turėjo suprasti, kad ypatingą teisinę apsaugą turinčių asmens duomenų perdavimas neidentifikuotam asmeniui gali sukelti neigiamų pasekmių, nes asmens duomenys, kaip asmenį identifikuojanti informacija, gali būti panaudoti sudarant civilinius sandorius ar vykdant nusikaltimus. Manytina, kad, laikydamosi bent minimalių atsargumo ir rūpestingumo reikalavimų, pavyzdžiui, įvertinusi, kad duomenys darbo santykiams įforminti įprastai nerenkami per socialinius tinklus, taip pat įvertinusi asmens, kuriam buvo perduodami duomenys, realią tapatybę arba, gavusi mokėjimo nurodymą, kuriame nurodyta „pagal vartojimo kredito sutartį“, kreipusis į mokėtoją (vartojimo kredito davėją) dėl mokėjimo pagrindo ir kt., pareiškėja būtų maksimaliai sumažinusi iš ginčijamos sutarties kylančių teisinių pasekmių riziką ir, tikėtina, nebūtų pati pasirašiusi ginčijamos sutarties kvalifikuotu elektroniniu parašu.

Civilinio kodekso 1.80 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas vienas iš bendrųjų sandorių negaliojimo pagrindų: imperatyviosioms įstatymo normoms prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja. Kai sandoris negalioja, viena jo šalis privalo grąžinti kitai sandorio šaliai visa, ką yra gavusi pagal sandorį (restitucija), o kai negalima grąžinti to, ką yra gavusi, natūra, – atlyginti to vertę pinigais, jeigu įstatymai nenumato kitokių sandorio negaliojimo pasekmių (Civilinio kodekso 1.80 straipsnio 2 dalis).

Kasacinis teismas, aiškindamas Civilinio kodekso 1.80 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto sandorių negaliojimo pagrindo taikymo sąlygas, yra ne kartą išaiškinęs, kad sandoris, vadovaujantis minėta nuostata, yra niekinis ir negalioja, jei konstatuojama dviejų sąlygų visuma: pirma, teisės norma, kuriai, reikalavimą pripažinti sutartį negaliojančia reiškiančio asmens nuomone, prieštarauja sandoris, yra imperatyvioji, ir antra, sandoris pažeidžia nurodytoje normoje įtvirtintą imperatyvą ir šio pažeidimo padarinys yra sandorio negaliojimas (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6-915/2015; 2015 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-499-313/2015; kt.*).

Imperatyviasias teisės normas identifikuoja tokie požymiai: jos griežtai formuluoja paliepiamą ir neleidžia paliepimo suprasti dviprasmiškai, tai reiškia, kad jų išraiškos forma – kategoriški paliepimai, veikslių aprašymas ir jų atlikimo eiga, nurodytų veikslių draudimas, teisės normų įgyvendinimo sąlygos ir būdai. Taigi sprendžiant, ar elgesio taisyklė yra kategoriška ir teisinių santykių subjektai nuo jos nukrypti negali, lingvistinės išraiškos priemonės – žodžiai „draudžiama“, „neturi teisės“, „privalo būti“ ir pan. – aiškiausiai parodo teisės normos imperatyvų pobūdį (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-102/2011*). Imperatyvi nuostata reiškia, kad teisės subjektas pats negali pasirinkti kitokio elgesio varianto (skirtingai, nei esant dispozityviai teisės normai), o privalo elgtis taip, kaip yra nustatyta imperatyvioje teisės normoje (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2009*).

Pareiškėjos teigimu, vartojimo kredito davėja, sudariusi Vartojimo kredito sutartį ir pervedusi vartojimo kredito sumą į pareiškėjai priklausančią banko sąskaitą, pažeidė imperatyviasias Civilinio kodekso 1.63 straipsnio 1 ir 6 dalių nuostatas. Pažymėtina, kad Civilinio kodekso 1.63 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad sandoriais laikomi asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas, o to paties straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad dvišaliu laikomas sandoris, kuriam sudaryti būtina dviejų šalių suderinta valia. Lietuvos banko vertinimu, tai yra definicinės teisės normos, kuriose pateikiami sandorio ir dvišalio sandorio terminai. Minėtos nuostatos neatitinka imperatyviasias teisės normas identifikuojančių požymių ir neatitinka Civilinio kodekso 1.80 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto sandorių negaliojimo pagrindų taikymo sąlygų.

Dėl sandorio atitikties tariamojo sandorio požymiams

Prašyme vartojimo kredito davėjai pareiškėja taip pat rėmėsi Civilinio kodekso 1.86 straipsnyje įtvirtintu sandorių negaliojimo pagrindu. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad tik dėl akių (neketinant sukurti teisinių pasekmių) sudarytas sandoris negalioja. Tariamas sandoris, kitaip vadinamas fiktyviu, pasižymi tuo, jog turi paslėptą šalių suderintą sąlygą – išlygą, kad sutartis neturi jokių realių padarinių.

Esminis tariamojo sandorio požymis – šalių valios simuliacija, kuria siekiama sudaryti vaizdą, kad šalių sudaryta sutartis, kurios iš tiesų jos sudaryti neketino, t. y. nesiekė sukurti, pakeisti ar panaikinti civilines teises ir pareigas (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-9-684/2017*). Tariamojo sandorio (simuliacijos) šalių valia neturi defektų, nes sandorio šalys, sudarydamos sandorį, nesiekia sukurti jokių teisinių padarinių ir tą gerai žino (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-974/2000*). Tariamasis sandoris paprastai nevykdomas. Įvykdytas sandoris negali būti laikomas tariamuoju – turinčiu paslėptą (neviešą) šalių suderintą sąlygą – išlygą, kad neturi jokių realių padarinių (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-418/2008*).

Nagrinėjamu atveju šalys nederino jokių išlygų, nėra duomenų, kad Vartojimo kredito sutartimi nebuvo ketinta sudaryti teisinių pasekmių. Sandoris buvo vykdomas, pagal Vartojimo kredito sutartį vartojimo kreditas buvo pervestas į pareiškėjai priklausančią banko sąskaitą, pinigus pareiškėja gavo ir pati pervedė trečiajam asmeniui. Atsižvelgiant į surinktus duomenis, laikyti sutartį negaliojančia pagal Civilinio kodekso 1.86 straipsnį nėra jokio teisinio pagrindo.

Lietuvos banko vertinimu, esant nustatytoms aplinkybėms, konstatuotina, kad vartojimo kredito davėjos reikalavimas vykdyti ginčijamą sutartį yra pagrįstas ir nėra pagrindo laikyti sutartį negaliojančia pareiškėjos kreipimesi nurodytais pagrindais. Pareiškėja žalą galimai patyrė dėl trečiųjų asmenų neteisėtų veiksmų, todėl savo pažeistas teises gali ginti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse nustatyta tvarka, pareikšdama civilinius ieškinius vykdomame ikiteisminiame tyrime nustatytiems nusikalstamą veiką galimai padariusiems asmenis ar pasirinkdama kitus teisės aktuose įtvirtintus teisių gynimo būdus.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjos Y. Y. reikalavimus.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl ginčo sprendimo kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu.

Direktorius

Mindaugas Šalčius